

Aspecten van Arbeid(-ersbeweging) en Cultuur vóór 1940: het logo

Bart De Nil, Amsab

Amsab is begin vorig jaar gestart met een publicatie- en tentoonstellingsproject in het kader van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd (Provincie Oost-Vlaanderen), onder de werktitel: 'Aspecten van Arbeid(-ersbeweging) en Cultuur vóór 1940'. Ikzelf schreef het concept voor de publicatie, waarna verschillende auteurs werden aangetrokken om bijdragen te leveren voor een verzamelwerk. De redactie is in handen van dr. Mark Jacobs (directeur Vlaams Centrum voor Volkscultuur (VCV)), prof. Jan Art (hoogleraar Geschiedenis Universiteit Gent) en mijzelf. Hoewel de einddatum van dit project pas in 2004-2005 ligt, is het onze bedoeling om op geregelde tijdstippen erover te berichten aan de hand van kleine artikels. In navolging van Guy Vanschoenbeeks rubriek 'Petites histoires' in de eerste jaargang van *Brood & Rozen* zullen nu en dan smaakprik-

kels in verband met Arbeid(-ersbeweging) en Cultuur gegeven worden, teneinde bij de lezers de appetijt voor de resultaten van het project op te wekken.

Een goed logo is meer dan een esthetisch gegeven want het 'verbeeldt' tevens de inhoud die erachter schuilgaat. Hier zijn dit de wetenschappelijke en historische componenten van het project. Vaak kennen alleen de ingewijden of enkele geïnteresseerden de betekenis van een logo. Met deze kleine bijdrage willen we de lezers van *Brood & Rozen* erbij betrekken.

De emancipatorische gedachte achter de arbeidersbewegingscultuur

Het logo is overgenomen van de omslag van een boek in de reeks *Lezingen voor ons volk*, in 1922 uitgegeven door de socialistische Samenwerkende Volksdrukkerij in Gent. Hoewel er van de *Lezingen voor ons volk* slechts enkele exemplaren verschenen, met als belangrijkste een biografie van Emiel Moyson door Avanti (pseudoniem van Oscar Roelandts), de huishistoricus van de Gentse socialistische arbeidersbeweging.

Met als doel de "leeslust onder het volk aan te moedigen" aan "den laagstmogelijken prijs" paste deze uitgave in de drempelverlagende cultuurpolitiek van de arbeidersbewegingen. Een politiek die de arbeiders wou 'verheffen' naar analogie met de 19-eeuwse liberale verlichtingsgedachte. Het logo staat vol van sociaal-democratische symboliek (opgaande zon, akker...) waarmee werd aangetoond dat 'ons' in "voor ons volk" moest gelezen worden als 'socialistisch'

en de cultuurconsumptie zich afspeelde binnen de beweging. Het is een overblijfsel van een arbeidersbewegingscultuur die gevoed werd door de drang naar zelfontwikkeling die heerste bij de arbeidersklasse. Maar al te vaak wordt het begrip arbeiderscultuur gebruikt voor de cultuurpolitiek van en de gedeelde waarden en normen binnen een beweging (in Duitsland spreekt men ook van het 'Innen Leben' - innerlijk leven - van een organisatie). Dit project wil het onderscheid tussen arbeiderscultuur en cultuurpolitiek wel maken en daarmee aansluiten bij het onderzoek naar arbeidersculturen zoals dit internationaal wordt gevoerd. Onderzoek dat in tegenstelling tot de gangbare praktijk in Vlaanderen verdergaat dan een weergave van de contemporaine analyses van Hendrik de Man.

"Dig Where You Stand"

De rechtopstaande spade is het symbool van de aandacht binnen de historiografie voor de levenswijze van de brede lagen van de bevolking. Begonnen met de theoretische verruiming van de geschiedschrijving onder invloed van verschillende disciplines (linguïstiek, antropologie, sociologie enz.) is de werkelijke democratisering van de geschiedenis van de onderste strata van de maatschappij er echter pas gekomen tijdens de jaren '70. Vooral in Groot-Brittannië en Scandinavië ontstond er een beweging van individuen en groepen die begonnen met niet-academisch, lokaal historisch onderzoek. Vanuit een sterk sociaal en (links) politiek engagement werden, bijvoorbeeld in de Britse History Workshops, mensen

ertoe aangezet hun eigen geschiedenis te schrijven. "*Dig Where You Stand*", naar het gelijknamige boek *Gräv där du står* (1978) van de Zweedse schrijver Sven Lindquist, werd een veelgebruikte leuze en de naam van het concept van lokaal en personalistisch historisch veldonderzoek. In het boek is een praktische handleiding opgenomen voor arbeiders om, vanuit hun oogpunt, de geschiedenis van hun werkplaats te schrijven, gebruikmakend van een combinatie van documenten en mondelinge geschiedenis. Om de Amerikaanse historicus Saul Schneiderman, te citeren: "*There is labor history in your town. Dig where you stand and you'll find it.*" De democratisering van de historiografie heeft er onder meer voor gezorgd dat de mondelinge geschiedenis ook binnen de academische wereld werd erkend als een volwaardige heuristische methode.

Onrechtstreeks is het logo ook een verwijzing naar de antropologiserende benadering van het thema, los van grote theoretische constructies en met een citaat van Royden Harrison in het achterhoofd: "*Social historians tend to be impatient with the quasi-philosophical preoccupations of sociologists who 'clear the ground' by turning it into a desert and end up with no time to do anything but monitor their own inactivity.*"⁽¹⁾ Ik hoop dat onze medewerkers hun akker zullen laten bloeien.

(1) R. HARRISON, *Popular Culture as a Third Culture. The Debate in England since 1945*. In: L.H. VAN VOSS, F. VAN HOLTHOON (eds.), *Working Class and Popular Culture*. Amsterdam: Stichting Beheer IISG, 1988, p. 33.